

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

3. Exemplum fusæ & ambitiosæ. illius Amplificationis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

modò in sinu auarissimæ, sed etiam crudelissimæ vxoris delectos Martiæ legionis centuriones trucidauit. Inde se quo furore, quo ardore ad urbem, id est, ad eadem optimi cuiusque rapiebat. Quo tempore, Diu immortales ipsi præsidium improuissimum, nec opinantibus nobis obtulerunt. Cæsaris enim incredibilis, ac diuina virtus, latronis impetus crudeles, ac furibundos retardauit: quem tum ille demens lædere se putabat edictis, ignorans, quæcumque falso is diceret in sanctissimum adolescentem, ea verè recidere in memoriam pueritiæ suæ. Ingressus urbem est, quo comitatu, vel potius agmine? cum dextra, sinistra, gemente Populo Rom. minaretur dominis, notaret domos, diuisurum se urbem palam suis polliceretur.

Hic si verba pòderes, & sententias, nouas subinde, & magis ac magis illustres inuenies. Et hic est laudatissimus amplificandi modus in *Seyvora* sine densa, & contorta amplificatione.

Exemplum *Fusa*, & *ambitiose illius amplificationis.*

Ex Cicerone 7. in Verrem, numero 10. 11. 12. 13. 14.

CAPVT III.

INtricalino, quem locum cum fugitiui iam antè tenuerunt, Leonidæ cuiusdam Siculi familia in suspicionem vocata est coniurationis, res delata ad istum, statim, vt par fuit, iussu eius, homines, qui nominati fuerant, comprehensi sunt, adductique Lilybæum; domino denunciatum est, vt adesset, caussa dicta damnati sunt.

Quid deinde? quid censeris? furem formasse, aut prædam expectatis aliquam. Nolite vsquequaque eadem quærete. In meru belli, furandi qui locus potest esse? etiam si qua fuit in hac re occasio, prætermissa est. Tum potuit à Leonida nummorum aliquid auferre, cum denunciauit vt adesset. Fuit nundinatio aliqua, & isti non nouo, ne causam diceret; Etiam alter locus, vt absoluerentur.

Damnatis quidem seruis, quæ prædandi potest esse ratio? produci ad supplicium necesse est. Testes enim sunt, qui in consilio fuerunt; Testes publicæ Tabulæ; Testis splendidissima ciuitas Lilybæana; Testis honestif-

simus, maximusque conuentus ciuium nihil potest: producendi sunt.

Itaque producuntur, & ad palum alligantur.

Etiam mihi expectare videmini iudices, quid deinde factum sit: quod iste nihil unquam fecit sine aliquo quæstu, atque præda. Quid in eiusmodi re fieri potuit, quod commodum est: expectare facinus, quam vultis improbum; vincam tamen expectationem omnium, nomine sceleris, coniurationisque, damnati, ad supplicium traditi, ad palum alligati, repente multis millibus hominum inspectantibus soluti sunt; & Leonidæ illi domino reddiri.

Quid hoc loco potes dicere, homo amenissime: nisi id quod ego non quæro: quod denique in re tam nefaria, tamen dubitari non potest, tamen ne si dubitetur quidem, quæri oporteat: quid, aut quantum, aut quomodo acceperis; remitto tibi hoc totum, atque ista te cura libero, neque enim metuo, ne hoc cuiquam persuadeatur, vt, ad quod facinus nemo, præter te, vlla pecunia adduci potuerit, id tu gratis suscipere conatus sis. Verum de ista furandi, prædandi que ratione nihil dico: de hac imperatoria iam tua laude disputo. Quid ais bonæ custos, defensorque provinciarum? Tu quos seruos arma capere, ac bellum facere in Sicilia voluisse cognoras, & de consilij sententia iudicaras, hos ad supplicium, iam more Maiorum traditos, & ad palum alligatos, ex media morte eripere, ac liberare ausus es? vt quam damnatis seruis crucem fixeras, hanc in demnatis scilicet ciuibus R. reseruares?

Perditæ ciuitates desperatis omnibus rebus hoc solent exitus exitiales habere, vt damnati in integrum restituantur, vinciti soluantur, exules reducantur, iudicatæ res rescindantur: quæ cum accidunt, nemo est, qui intelligat ruere illam Rempublicam. Hæc ubi eueniunt, nemo est, qui vllam spem salutis reliquam esse arberetur, atque hæc scibi facta sunt, vt homines populares, aut nobiles supplicio, aut exilio leuantur: vt non ab ipsis, qui iudicassent, vt non statim, vt non eorum facinorum damnati, quæ ad vitam, & fortunas omnium pertinerent.

Hoc verò nouum, & eiusmodi est, vt magis propter reum, quam propter rem ipsam credibile esse videatur, vt homines seruos, vt

ipse,

ipse, qui iudicaret, ut statim è medio supplicio dimiserit, ut eius facinoris damnatos servos, quod ad omnium liberorum caput, & sanguinem pertinere.

O præclarum Imperatorem! nec iam cum Marco Aquilio fortissimo viro, sed verò cum Paulis, Scipionibus, Mariis conferendum.

Tantumne vidisse in metu, periculoque provinciarum, cum servitiorum animos in Sicilia suspensos propter bellum Italiae fugitivorum videret, ne quis se commovere auderet, quantum terroris iniecit? comprehendi iussit, quis non pertimescat? causam dicere dominos, quid servis tam formidolosum fecisse videri præauntyit? exortam videtur flammam paucorum dolore, ac morte restinxisse.

Quid deinde sequitur? verbera, atque ignes, & illa extrema ad supplicium damnatorum, metum cæterorum, cruciatu, & cruce: hisce omnibus supplicij sunt liberati.

In hoc opinor exemplo satis apparet vis fusæ illius amplificationis.

Primum rem proponit nuda, & simplici oratione; In *Tricalino*, quem locum fugitivus iam ante tenuerunt, &c.

Poterat, & quod reliquum erat, vno verbo dicere, soluti sunt. At quibus artibus fundit orationem? Primum, ut solet, suspendit animos.

Quid deinde? quid censetis furtum fortasse, aut prædam expectatis aliquam. Nolite usque quaque, & cætera, quæ satis late explicantur, mox.

Expectate facinus, quàm vultis, improbum. Vincam tamen expectationem omnium.

Tandem quod antea inchoarat, de crimine exponit longè illustrius.

Nemine sceleris, coniurationisque damnati, &c.

Inde ad epiplexin delabitur.

Quid hoc loco potes dicere, homo amentissimo, nisi quod ego nõ quæro, quid, aut quantum, aut quomodo accepit.

Hoc perurbanum est.

Quid nis bone custos, defensor que provinciarum?

Commoratio est, quid enim aliud dicit, quam quod antea bis attigit de crimine, sed novis verbis, novis sententijs, & figuris, novis etiam adiunctis.

Ex eo transit in locum communem, Perdita civitates, & ex symptomatis communibus vim morbi colligit.

Ad summum, ipsum factum pertentat, & agit per ironiam. O præclarum Imperatorem &c.

Diceres accipitrem, circa prædam iam certam, lento alarum remigio, quasi ludibundum circumvolare.

Quanam sit melior amplificatio.

CAPVT IV.

QVod si quis à me querat, quæ tandem melior sit amplificationis forma, an tumens illa lateque subsultans, an pressis illigata rationibus, & argumentis.

Secundam planè alteri omnes, qui modò Constatum gustum vllum habent sincerae eloquentiæ, uterque dubio præcul anteponunt: sed euenit nonnùm modus ars, quàm, ut tales sint auditores, qui fuso, & luxuriant sermone ambitu capiantur, quales nisi fermè plebeie sunt, & pueriles aures, quibus, nisi eisdem sententijs paulisper immutatis, sapius inculcatis, propter ingenij imbecillitatem, vix assequuntur.

Quamobrem solent cum istis oratores, veluti sinuosis orationis flexibus inter se recurrentibus ludere. At certè apud politas, & negotiosas aures, hæc ratione amplificate, ut eandem planè rem dicas, commutes, & expossas, non modò putidum est, sed penè intolerabile. Quis enim hæc orationem ferat?

Nullum tantum est periculum, quod sapientis pro salute patriæ vitandum arbitretur. Cui negatoria augetur incolumitas perpetua civitatis, qui bonis erit rationibus præditus, profectò nullum vitæ discrimen, sibi pro fortunis Reipublicæ fugiendum putabit, & erit ea sententia semper, ut pro patria studiosè, quamuis in magnam descendat vitæ dimicationem.

Hoc sanè est pueriliter ludere, non eloqui: Quanto illustrior est ea amplificatio, ubi res proprijs verbis, crebris sententijs, novis insuper adiunctis exponitur, hæc etiam si nullæ admirationes, aut suspensiones, miserationes, inuectiæ, execrationes, & figure simul accedant, tamen afficit vehementer, qualis est ista Ciceronis, qui nusquam mihi videtur effuscatus amplificare, quàm cū aliquid narrat, ut 7. Ver. pag. 490. numero 116. ubi de miserorum supplicio: